

УДК: 35.078.5:796.6(477)

Гасюк Ігор Леонідович

завідувач кафедри фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, к.фіз.вих., доцент

МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано зміст понять «фінансовий механізм», «механізм фінансового регулювання розвитку фізичної культури та спорту», визначено складові механізму фінансового регулювання та шляхи удосконалення фінансування фізичної культури та спорту в Україні.

Ключові слова: механізм, фінанси, фізична культура, спорт, регулювання.

Gasyuk Igor

MECHANISM OF FINANCIAL REGULATION OF DEVELOPMENT OF SPHERE OF PHYSICAL TRAINING AND SPORTS IN UKRAINE

In article, the maintenance of concepts «the financial mechanism», «mechanism the financial regulation of development of physical training and sports» is analyses, components of the mechanism of financial regulation and a way of perfection of financing of physical training and sports in Ukraine are defined.

Keywords: the mechanism, the finance, physical training, sports, regulation.

Гасюк Ігорь Леонидович

МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СФЕРИ ФІЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРИ И СПОРТА В УКРАИНЕ

В статье проанализировано содержание понятий «финансовый механизм», «механизм фінансового регулювання розвитку фізической культуры и спорта», определены составляющие механизма фінансового

регулювання і шляхи удосконалення фінансування фізичної культури і спорту в Україні.

Ключевые слова: механізм, фінанси, фізична культура, спорт, регулювання.

Постановка проблеми. В державній програмі розвитку фізичної культури та спорту на 2012–2016 роки визначено, що сфера фізичної культури та спорту знаходиться в кризовому стані, який є небезпечним викликом соціальної та гуманітарної безпеки країни. Серед інших провідних чинників, що обумовлюють розвиток та поглиблення кризових явищ, є і рівень фінансового забезпечення діяльності галузі, який є вкрай недостатнім, що обумовлено не тільки важким економічним становищем держави, кризами світової економіки тощо, але й проблемами суспільно-політичного, управлінського, науково-методологічного характеру. Найбільш важливими та комплексними з них є: визначення національних інтересів, цінностей, викликів та загроз в сфері фізичної культури та спорту із подальшим визначенням державної політики розвитку галузі, обґрунтуванням пріоритетних програм розвитку галузі або окремих її підсистем, визначенням джерел та обсягів їх фінансування, нормативно-правовим узгодженням та регламентацією процесу фінансування, розробкою заходів фінансового контролю тощо. Саме ці наріжні питання обумовлюють необхідність впорядкування та розробки теоретико-методологічних засад механізму фінансового регулювання розвитку фізичної культури та спорту в Україні, що, власне, й обумовило актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зазначають науковці [11], чітке розуміння та осмислення категорії фінансового механізму, співвідношення та ролі окремих його елементів є важливим для забезпечення ефективної реалізації фінансової політики держави. Проблемам науково-теоретичного обґрунтування змісту досліджуваних нами понять присвячено праці вчених у сферах фінансів, обліку та аудиту, фізичної культури та спорту,

аграрного та промислового комплексів, освіти, соціальної роботи, туризму, права [2; 7; 8; 9; 11; 14; 16; 17; 18] тощо. Слід погодитись із думкою дослідників [8; 11], що в економічній літературі, наукових працях з державного управління, поняття «механізм державного управління», «фінансовий механізм», «державне регулювання», «фінансове регулювання», «механізм державного регулювання», «механізм фінансового регулювання» використовуються досить широко вже понад три десятиліття. Водночас зазначається, що єдиної думки щодо їх визначення та, відповідно, їх складових не існує, що цілком природньо, адже кожен із дослідників підходив до їх змістового обґрунтування з методологічних позиції певної галузі знань, специфіки та особливостей функціонування певного соціально-економічного інституту. Тому є актуальною необхідність визначення та обґрунтування змісту поняття «механізм фінансового регулювання розвитку фізичної культури та спорту», визначення його складових та специфіки застосування в галузі.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Зважаючи на висунуті завдання, нами буде розглянуто зміст досліджуваних понятійних конструкцій, структурно-логічний взаємозв'язок між ними, визначені складові та специфіка реалізації механізму фінансового регулювання розвитку фізичної культури та спорту в Україні.

Мета. Метою нашої роботи є формулювання понятійної конструкції «механізм фінансового регулювання розвитку фізичної культури та спорту», визначення його складових та специфіки застосування в галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідженню змістової сутності понять «механізм» та «механізм державного управління» присвячено велику кількість наукових праць, і тому зупинимось лише на найбільш вагомих, загальноновизнаних у науковому співтоваристві підходах до тлумачення вищезначених понять. Згідно з енциклопедичним тлумаченням, [15] «механізм» (грецькою – *μηχανή*, *teschané* – машина) – це система тіл, що призначена для перетворення руху одного або декількох тіл у потрібний рух інших тіл. В подальшому відбулось запозичення цього терміну в галузь

суспільних та інших наук, під яким, як правило розуміли внутрішній пристрій, систему чогось, наприклад, державний механізм управління, а також сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне, фізіологічне, економічне, суспільне, психологічне явище [13].

Укладачі енциклопедії державного управління [19] визначають механізм управління як сукупність засобів та методів управління, які поєднують прямий та зворотний зв'язок та визначають можливість цілеспрямованого руху, функціонування та розвитку керованої системи. Також знаходимо, що механізм управління – це складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта, або спосіб організації управління суспільними справами, де взаємопов'язані методи, засоби і принципи, що і забезпечує ефективну реалізацію цілей управління [13].

Поняття «механізм державного управління» є похідним від понять «державне управління» та «механізм управління» і об'єднує комплекс змістоутворюючих ознак, а саме: вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, зберігання або перетворення, що спирається на владну силу; заходи, засоби, методи, важелі, стимули, за допомогою яких такий вплив здійснюється [5; 19]. Таким чином, механізм державного управління – це сукупність засобів, методів, важелів за допомогою яких органи державної влади впливають на будь-яку соціально-економічну систему з метою досягнення визначених цілей, і основою ефективного застосування яких є дотримання наріжних принципів управління, наявність прямих та зворотних зв'язків між суб'єктом та об'єктом управління.

Класифікація механізмів державного управління здійснюється за сферами життєдіяльності суспільства, функціональним призначенням, рівнем державного впливу, суб'єктом управління [14] – правовий, економічний, організаційний, адміністративний тощо. Невід'ємною частиною економічного механізму виступає фінансовий механізм. Під поняттям «економічний механізм» розуміється сукупність фінансових, грошово-кредитних,

господарських методів, засобів, інструментів, спрямованих на досягнення високих економічних результатів суб'єктами господарювання шляхом створення оптимальних умов (фінансових, грошово-кредитних, податкових тощо) для їх функціонування.

Як зазначають науковці [9], в економічній літературі поняття «фінансовий механізм» використовується досить широко, але підходи до визначення його змістової сутності мають певні відмінності. Проведені ґрунтовні науково-теоретичні дослідження в цьому напрямку [11] дозволили констатувати, що поняття «фінансовий механізм» розглядається як наукова категорія на мікро- та макроекономічному рівнях. На макроекономічному рівні до основних змістоутворюючих ознак поняття «фінансовий механізм» відносять: методологічну сукупність – економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави, важелі впливу, фінансові інструменти; їх спрямованість та поле дії – процес створення та використання фондів фінансових ресурсів, регулювання фінансових відносин, складова господарського механізму, здійснення розподільних і перерозподільних відносин, вплив на систему фінансових індикаторів та інструментів, формування, розподіл й використання цільових централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів; мета – соціально-економічний розвиток, задоволення потреб суспільства, забезпечення потреб державних структур, господарських суб'єктів та населення. Під поняттям «фінансовий механізм державного управління» розуміють інструмент реалізації функцій фінансів і державного управління з цільовизначальним характером впливу на фінансову систему, державні фінанси, бюджетну систему, фінансову безпеку держави та систему фінансового контролю [16].

Як мікроекономічну категорію «фінансовий механізм» визначають через призму специфіки використання фінансових методів та важелів для забезпечення ефективної діяльності або як систему організації фінансів та фінансових відносин підприємства [11]. Узагальнення та систематизація сучасних підходів до визначення поняття «фінансовий механізм» дозволила

дослідникам [11] дійти висновку, що фінансовий механізм як система заходів впливу у формі інструментів, методів та важелів – це цілісність, властивості якої проявляються лише за спільної взаємодії елементів, і яка діє у певній організаційній формі в межах системи фінансового регулювання на основі інформаційного та нормативно-правового забезпечення. Отже, на думку дослідників, ефективне застосування фінансового механізму обумовлюється системою фінансового регулювання цих процесів.

Регулювання (з лат. *regulo* – облаштовувати, приводити до порядку) – діяльність, яка спрямовує розвиток, рух певного об'єкту, його елементів з метою приведення його до ладу, певної системної впорядкованості. Досить широко поняття «регулювання» вживається в царині економічних, суспільних, технічних науках – «економічне регулювання», «державне регулювання», «соціальне регулювання» тощо.

Результати проведених науковцями [1;3; 6] досліджень змісту смислового конструкту поняття «державне регулювання» та підходів до його визначення дозволяють констатувати, що найбільш поширеними утворюючими його зміст ознаками серед існуючих є:

- ознаки, що утворюють поняття «державне управління», що призводить до ототожнення поняття «державне регулювання» та «державне управління»;
- сукупність правил та обмежень, нормативно-правових актів спрямованих на контроль за певною діяльністю тощо;
- процес впливу, прийняття, погодження, впровадження рішень державних органів влади;
- способи діяльності, методи, інструменти;
- вид, функції державного управління;
- функції держави, пов'язані з економічною та економіко-соціальною діяльністю;
- політика, яка реалізується державою спеціальними заходами та впливає на поточні події;

- система знань про сутність, закономірності дії та правила застосування типових методів та засобів впливу держави на хід соціально-економічного розвитку;

- сфера діяльності держави для цілеспрямованого впливу, одна із форм впливу на економіку тощо.

На думку деяких дослідників [8], зміст поняття «державне регулювання» необхідно визначати через розуміння його як функції державного управління (зовнішня, або спеціальна), і тому змістом державного регулювання є діяльність з реалізації функцій держави або створення і застосування норм для забезпечення певного виду діяльності. Таким чином, державне регулювання як функція спрямована на забезпечення реалізації інших функцій державного управління, що, власне, призводить до втрати її сутнісного змісту, адже функції завжди конкретні і визначають чітко окреслений вид діяльності (від лат. *functio* – звершення, виконання). Категорія «функція» дещо вужча за понятійним обсягом за поняття «регулювання» (з лат. *regulo* – облаштовувати, приводити до порядку) , тому що передбачає виконання сукупності впорядкованих, односпрямованих дій, регламентованих певним алгоритмом, а «регулювання» не можливо здійснити лише із застосуванням лише одного методу або інструменту, адже цей процес вимагає низки послідовних, упорядкованих, комплексних, складних, різноаспектних за своєю структурою управлінських дій, і до того ж, вони мають здійснюватись відповідно до принципів такої діяльності та умов, що склались.

Аналіз літературних джерел [2; 3] засвідчив, що поняття «державне регулювання» вживається в контексті цільового впливу органів державної влади на певний об'єкт управління – соціально-економічну систему, галузь, суспільні відносини в певній сфері тощо, яке здійснюється завдяки реалізації функцій та механізмів із дотриманням принципів (загальних, спеціальних) управлінської діяльності. Отже, державне регулювання розуміється саме як спрямованість управлінської діяльності, яка передбачає впорядкування, систематизацію, улаштування певного об'єкта управління з метою досягнення

ним певного стану, ефективного функціонування, забезпечення виконання ним свого соціального призначення тощо.

Механізм державного регулювання розглядається як сукупність організаційно-економічних методів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов'язані функції для забезпечення безперервної, ефективної дії відповідної системи (держави, галузі, сфери тощо) або як сукупність форм, методів, засобів впливу на економіку, що охоплюють економічні відносини, які склалися між суб'єктами та об'єктами регулювання в процесі визначення та реалізації мети [7; 8; 10].

Зміст поняття «фінансове регулювання» науковцями трактується як діяльність органів управління, яка спрямована на впорядкування або зміну фінансових процесів шляхом мобілізації фінансових ресурсів, їх оптимального розподілу та використання [2].

Таким чином, узагальнюючи отримані науково-теоретичні положення трактування змісту досліджуваних понять, ми пропонуємо під державним фінансовим регулюванням розвитку фізичної культури та спорту розуміти скоординовану відповідно до загальнонаціональних інтересів та державної політики в сфері фізичної культури та спорту діяльність органів державної влади спрямовану на створення оптимальних нормативно-правових, організаційних, адміністративних умов для ефективного функціонування системи фінансового забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні. В цьому контексті необхідно уточнити зміст логічної конструкції поняття. Фінансове регулювання здійснюється суб'єктами управління – органами державної влади, які визначають стратегію і тактику розвитку сфери фізичної культури та спорту відповідно до національних інтересів та державної політики; метою діяльності органів державної влади є створення оптимальних умов для ефективного функціонування системи фінансового забезпечення; умовами, що забезпечують ефективну діяльність системи фінансового забезпечення сфери фізичної культури та спорту виступають нормативно-правові акти, що регулюють процеси фінансування галузі, організаційні та

адміністративні засади діяльності органів державної влади, їх організаційна структура, повноваження, функції в частині розробки та впровадження заходів, спрямованих на впорядкування або зміну параметрів фінансових процесів; система фінансового забезпечення розвитку фізичної культури та спорту – це цілісна, організована на єдиній правовій основі сукупність функцій, відносин, процесів, принципів та методів управління фінансами, джерелами їх формування, розподілу та контролю їх використання для потреб розвитку сфери фізичної культури та спорту.

Таким чином, державне фінансове регулювання розвитку сфери фізичної культури та спорту впорядковує, організовує, спрямовує діяльність системи фінансового забезпечення галузі, а остання – через відповідні механізми реалізує функції фінансового регулювання розвитку фізичної культури та спорту.

Механізм фінансового регулювання розвитку фізичної культури та спорту є невід’ємною реалізаційною складовою функцій фінансового регулювання, власне є способом їх процесуально-матеріального вираження та існування. Під поняттям «механізм фінансового регулювання розвитку фізичної культури та спорту» ми розуміємо методологічну сукупність взаємопов’язаних та узгоджених за цільовим спрямуванням економічних, правових, адміністративних методів, засобів, інструментів, важелів спрямованих на формування, розподіл, використання, здійснення контролю за фінансовими потоками фондів грошових ресурсів, призначених забезпечити функціонування та розвиток фізичної культури та спорту в Україні. Фінансовий механізм регулювання розвитку фізичної культури та спорту представлений як процес і як методологічна сукупність. Як процес він утворюється такими процесуальними складовими:

- мобілізація фінансових ресурсів у цільових централізованих та децентралізованих фондах, де джерелами мобілізації виступають державний, обласні, місцеві бюджети, фонди підприємств, установ та організацій, фонди соціального страхування, інші незаборонені законодавством джерела;

- розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів між підсистемами галузі та розпорядниками коштів;
- надання фінансових ресурсів суб'єктам фізичної культури та спорту (дитячо-юнацькі спортивні школи, школи вищої спортивної майстерності, добровільні спортивні товариства, федерації за видами спорту тощо);
- здійснення фінансового контролю за цільовим використанням грошових коштів тощо.

Другою складовою механізму державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту є методологічна сукупність правових, економічних, адміністративних методів, засобів, інструментів та важелів, специфіка застосування та зміст впливу яких визначається цільовою спрямованістю та процесуальним етапом регулювання. Правові та адміністративні методи на усіх процесуальних етапах представлені наступними: правовим регламентуванням, розпорядче-юридичними діями; адміністративним нормуванням; санкціями за порушення адміністративного законодавства. Зміст економічних методів є більш широким, адже він більшою мірою відображає специфіку механізму фінансового регулювання розвитку галузі і до яких на кожному з етапів можна віднести:

- *етап мобілізації ресурсів* – фінансове планування та прогнозування, оподаткування, інвестування, відрахування, внески, вкладення, дивіденди, пайові внески, цільові резервні фонди, фінансові резервні фонди підприємств ФКіС тощо:
- *розподіл та перерозподіл ресурсів* – фінансові норми та нормативи, норми витрат в установах, норми бюджетного забезпечення, розміри дотацій, субсидій, субвенцій, ліміти бюджетного фінансування тощо;
- *надання ресурсів суб'єктам ФКіС, стимулювання діяльності* – бюджетне фінансування, бюджетні кредити, цільова-програмна допомога, лізинг, пільги за податками, податкові канікули, безвідсоткові кредити, відстрочення платежів за сплатою податків, списання заборгованості, звільнення від оподаткування, сплати комунальних платежів тощо;

- *контроль за використанням* – санкції за порушення податкового законодавства, санкції за нецільове використання коштів, пеня за несвоєчасні платежі, зменшення або зупинення бюджетного фінансування, вилучення до бюджету коштів використаних не за призначенням, відміна наданих пільг.

У наукових колах різних галузей знань точиться наукова дискусія щодо визначення перспективних шляхів удосконалення фінансового забезпечення фізичної культури та спорту, під час якої не проводиться відповідного розмежування між власне системою фінансового забезпечення діяльності сфери фізичної культури та спорту і механізмами фінансового регулювання цих процесів. На нашу думку, в першу чергу вимагають теоретико-методологічного удосконалення економічні методи механізму фінансового регулювання розвитку фізичної культури та спорту, а саме в частині:

- на етапі мобілізації ресурсів – по-перше, визначення національних пріоритетів розвитку ФКіС на основі національних цінностей, з урахуванням загроз і викликів національній безпеці країни, які можливо усунути засобами сфери фізичної культури та спорту; по-друге, удосконалення процесів фінансового планування та прогнозування потреб у грошових коштах сфери фізичної культури та спорту, які мають враховувати не тільки витрати, що забезпечують функціонування галузі, а й забезпечувати процеси розвитку матеріально-технічної бази, її оновлення, адже саме наявність сучасних основних фондів (споруди, відкриті спортивні майданчики, стадіони тощо) є вихідною передумовою підвищення масовості фізкультурного руху, досягнення високих результатів на міжнародній спортивній арені; по-третє, створення інвестиційних фондів розвитку фізичної культури та спорту, основним завданням яких стало б залучення та розміщення грошових коштів з метою отримання прибутків, які в подальшому спрямовувались би на потреби розвитку інфраструктури галузі тощо;

- на етапі розподілу та перерозподілу ресурсів – перегляду норм та нормативів фінансового забезпечення навчально-тренувального процесу і приведення їх до реалій сьогодення; нормативно-правового врегулювання

процесів надання фінансової допомоги громадським фізкультурно-спортивним організаціям, федераціям за видами спорту, олімпійському та спортивному комітетам тощо; встановлення прозорих та чітких норм фінансування видів спорту на основі показників їх розвитку, комерційної привабливості, можливостей та перспектив розвитку тощо;

- на етапі надання фінансових ресурсів та стимулювання діяльності – широкого надання на лізинговій основі в користування суб'єктам ФКіС обладнання та інвентарю з правом викупу, з мінімальними відсотковими ставками або безвідсотково під гарантію держави; стимулювати створення безприбуткових громадських організацій в сфері фізичної культури та спорту (спортивних клубів за місцем проживання, центрів фізичної культури тощо) із наданням фінансової допомоги щодо створення ними відповідної матеріально-технічної бази, що дасть можливість значно зменшити вартість фізкультурно-оздоровчих послуг населенню; регулювання комерційної та підприємницької діяльності в сфері фізичної культури та спорту на основі впровадження стандартів якості фізкультурно-оздоровчих послуг, ліцензування діяльності за підсистемами галузі тощо;

- на етапі контролю за використанням коштів – посилення адміністративної та кримінальної відповідальності посадових осіб за нецільове використання коштів, порушення фінансового законодавства в частині проведення державних закупок, проведенні тендерів, завищенні вартості робіт та послуг, ухиляння від сплати податків тощо.

Підводячи підсумки проведеного дослідження, необхідно відзначити, що визначені нами перспективні шляхи удосконалення механізмів фінансового регулювання розвитком фізичної культури та спорту не претендують на повну вичерпність, а відзначають лише найбільш критичні та нагальні проблеми, що потребують розв'язання. На нашу думку, запропонований авторський підхід до визначення змісту досліджуваних понять дозволить розширити системне уявлення про взаємозв'язок між ними, їх змістову та функціональну сутність,

посприяє підвищенню ефективності дії механізмів фінансового регулювання розвитком фізичної культури та спорту в Україні.

Висновки. Подальші наукові пошуки можуть бути спрямовані на систематизацію, класифікацію, визначення складових механізмів матеріально-технічного, медичного, правового іншого видів забезпечення діяльності галузі.

Література.

1. Бакуменко В. Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління: [навч. посіб.] / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішний. – К.: Міленіум, 2003. – 256 с.

2. Барський Ю.М. Сутність та принципи фінансового регулювання економічного розвитку регіону: [Електронний ресурс] / Ю. М. Барський, Т. Л. Маркевич // Зб. наук. праць. Пробл. використ. соц.-економ. та природ.-ресурс. потенц. регіону: фін. політ. та інвестиції – 2011. – № 4 – Режим доступу до журналу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2011_4/1_1.pdf.

3. Бойко-Бойчук О. Семантичний аналіз та визначення категорії «державне регулювання» / О. Бойко-Бойчук // Вісник НАДУПУ. – 2007. – № 3. – С. 46–58.

4. Гончаренко А. І. Спортивне спонсорство як альтернативне джерело фінансового забезпечення дитячо-юнацьких спортивних шкіл / А. І. Гончаренко // Сталій розвиток економіки – 3□2012. – № 13 – Режим доступу до журналу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_3/314.pdf.

5. Державне управління: словник-довідник / [уклад.: В. Д. Бакуменко (кер. творч. кол.), Д. О. Безносенко, І. М. Варзар та ін.]; за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.

6. Добровольская В. Государственное регулирование предпринимательской деятельности: понятие и обоснование / В. Добровольская // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – №8. – С. 54–58.

7. Дружиніна В. В. Механізм державного регулювання ринку праці: теоретичний аспект: [Електронний ресурс] / В. В. Дружиніна // Вісник

Хмельницького нац. ун-ту. – 2010. – № 4. – Т. 4. – Режим доступу до журналу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010_4_4/067-071.pdf.

8. Жарая С. Б. Механізми державного регулювання підприємницької діяльності: до питання термінології: [Електронний ресурс] / С. Б. Жарая // зб. наук. праць. Наук. вісник Академ. муніцип. упр. Серія "Управління". – 2011. – № 3 – Режим доступу до журналу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_3/17.pdf.

9. Івашко А. О. Концептуальні основи фінансового механізму [Електронний ресурс] / А. О. Івашко // Наук. вісник Волинського нац. ун.-ту. ім. Л. Українки – 2010. – № 4. – Режим доступу до журналу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvnu/ekonomika/2010_4/R5/Ivashko.pdf.

10. Ком'яков О. М. Державне регулювання економіки / [І. Р. Михасюк, А. Д. Мельник, М. Крупка, З. Залога]. – К.: Атіка, Ельга-Н, 2000. – 592 с.

11. Кремень О. І. Категорія «Фінансовий механізм»: науково-методичні підходи до тлумачення сутності: [Електронний ресурс] / О. І. Кремень, В.М. Кремень // Інноваційна економіка – 5□2012. – № 33 – Режим доступу до журналу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_5/254.pdf.

12. Малиновський В. Я. Державне управління: [навч. посіб. вид. 2-е доп. та перероб.] / В. Я. Малиновський. – К.: Атіка, 2003. – 576 с.

13. Нижник Н. Р. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади: [навч. посіб.] / Н. Р. Нижник, В. М. Олуйко. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту. «Львівська політехніка», 2002. – 352 с.

14. Радченко О. В. Категорія «механізм» у системі державного управління / О.В. Радченко // Держава та регіони: наук.-виробн. журн. Серія «Державне управління». – 2009 р. – № 3. – С. 64–69.

15. Форум: Вікіпедія – вільна енциклопедія. – 2013. – Механізм. Матеріал з вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Механізм>.

16. Хмельков А. В. Фінансовий механізм державного управління: визначення та вплив на систему державного фінансового контролю:

[Електронний ресурс] / А. В. Хмельков // Теорія та практика державного управління – 2011. – № 2(33). – Режим доступу до журналу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpdu/2011_2/doc/2/15.pdf.

17. Шевцова О. Й. Концептуальні засади удосконалення фінансового механізму розвитку людського потенціалу в Україні: [Електронний ресурс] / О. Й. Шевцова, С. В. Качула // Вісник Дніпропетровського ун.-ту. Серія «Економіка». – 2012. – № 6(3) – Режим доступу до журналу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vdpu/Ekonomika/2012_6_3/261-266.pdf.

18. Шолудько О. Теоретичні засади фінансового механізму сталого розвитку сільськогосподарських підприємств: [Електронний ресурс] / О. Шолудько, С. Онисько // Економіка АПК – 2012. – № 19 (1) – Режим доступу до журналу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/vldau/APK/2012_19_1/files/12shoade.pdf.

19. Энциклопедия государственного управления в России: в 2 т. / [Под общ. ред. В. К. Егорова. Отв. ред. И. Н. Барциц]. – М.: Изд-во РАГС, 2008. – Т.1. – А-М. – 2008. – 552 с.